

Ion-Ciprian STOIAN

Câteva considerațiuni referitoare la Tabloul Ordinului Avocaților Districtului Ismail-Bolgrad, 1878-1879

În timpul cercetărilor desfășurate în Arhiva Națională de la Iași, în vederea adunării materialului pentru un studiu dedicat istoriei baroului Iași, am descoperit, mai întâi, un tablou (listă publică) al ordinului avocaților din districtul Bolgrad-Ismail pentru anii 1878-1879, iar mai apoi, căutând să aprofundez această chestiune, au mai apărut câteva documente referitoare atât la unii dintre avocații din acel barou, cât și la un judecător din Cahul.

Am decis să semnalez, prin prezentul text, existența acestor documente, precum și posibilitatea includerii lor într-un studiu mai vast dedicat instituțiilor românești în județele Cahul, Ismail și Bolgrad între anii 1856 și 1878. Sunt îndeobște cunoscute eforturile făcute în epocă de autorități în vederea îmbunătățirii stării elementului românesc din acele regiuni. Întrucât perioada ocupației țariste (1812-1856) lăsase urme adânci și declanșase procesul de rusificare, autoritățile moldovenești, apoi ale Principatelor Unite, au întreprins o serie de demersuri pentru armonizarea situației pe ambele maluri ale Prutului.

Drept Cahul, Bolgrad și Ismail este denumită fâșia de pământ din sud-vestul Basarabiei care, în urma Tratatului de la Paris din 1856, prin care se încheia Războiul Crimeei (1853-1856), a fost retrocedată Moldovei de către Imperiul rus, acesta pierzând, astfel, accesul la gurile Dunării. În urma Unirii Moldovei cu Țara Românească, în 1859, acestea au intrat în componența noului stat România (numit, până în 1866, „Principatele Unite ale Valahiei și Moldovei”). În urma Tratatului de pace de la Berlin, din 1878, România a fost constrânsă să cedeze Imperiului rus acest teritoriu.

Odată cu reinstaurarea administrației moldovenești a fost reintrodus sistemul legislativ moldovenesc. Acesta a fost păstrat de ruși chiar și după anexarea din 1878, făcând notă distinctă față de restul Basarabiei. În 1864 a fost reînființată vechea eparhie a Ismailului, în fruntea ei fiind așezat eruditul episcop Melchisedec Ștefănescu, care deschisese, pe lângă scaunul său episcopal, și un seminar duhovnicesc pentru deșteptarea și luminarea eparhioților săi.

Sub administrația românească a fost un gimnaziu în Ismail și 125 de școli primare, aici fiind înscriși 7 000 de băieți și 944 de fete. Bulgarii și găgăuzii, care populau o bună parte din regiune, continuară să beneficieze de toate drepturile și libertățile lor naționale, având ca centru orașul Bolgrad. Aici, sub administrația română, a fost construit un liceu bulgăresc, fiind, de altfel, primul liceu bulgăresc (în Bulgaria, aflată sub jugul otoman, înființarea unei asemenea instituții nu era posibilă)¹. Nu ne vom opri aici asupra tuturor acestor demersuri, ci vom încerca o prezentare și o încadrare în context a documentului enunțat în titlu.

După realizarea Unirii prin persoana Domnitorului unic, de la 1859, și a celei instituționale, în 1862, s-a impus necesitatea creării unui fond legislativ unic, care să reglementeze funcționarea instituțiilor statului de drept modern.

În acest context a fost dată legea 1709/1864, din 6 decembrie 1864, relativă la înființarea Corpului de Avocați. Organizarea profesiei liberale de avocat s-a realizat pentru prima dată în România prin Legea din 6 decembrie 1864 pentru constituirea corpului de avocați. Legea prevede înscrierea avocaților în tabloul avocaților județului, întocmit de consiliul de disciplină (art. 3)².

În capitala fiecărui județ unde numărul avocaților înscriși în tablou este de cel puțin 10 se formează câte un consiliu de disciplină (art. 6). Consiliul de disciplină și decanul acestuia sunt aleși de avocați (art. 7). În județele în care numărul avocaților este mai mic, atribuțiile consiliului de disciplină sunt îndeplinite de tribunal³.

Terminologia utilizată de lege pentru ordinul avocaților este aceea de „corpul de avocați” (art. 8), cu sensul de *avocați înscriși în tabloul avocaților*.

Expresia are un sens larg (totalitatea avocaților din România) și un sens restrâns (totalitatea avocaților înscriși în tabloul unui județ). S-a creat, prin lege, ordinul avocaților din România, sub denumirea de „Corpul de avocați”. Înființarea acestuia se face prin lege și el include obligatoriu toți avocații. Ordinul profesional al avocaților cunoaște numai o organizare teritorială (corpurile de avocați cuprinzând toți avocații înscriși în tablou într-un județ), iar nu și o organizare națională⁴.

Corpurile județene de avocați erau conduse de organe alese, cu excepția cazului în care, din cauza numărului mic de avocați, nu se constituiau organe alese, ci atribuțiile acestora erau exercitate de instanțele judecătorești. Corpurile de avocați din județe nu au avut personalitate juridică⁵. Actul la care facem referire este ultimul tablou al avocaților districtului Ismail-Bolgrad. După 1878, cele trei județe au fost preluate de Imperiul rus. Listele cu avocații înscriși în barourile de pe lângă Curțile de apel ale județelor, așa-numite tablouri de avocați, erau copiate și trimise, anual, Curților de apel din toate județele țării. Astfel, documentul în cauză fusese trimis Curții de apel Suceava⁶. Întâmplarea a făcut ca el să ajungă în arhivele din Iași. Desigur, existase o asemenea listă și la Tribunalul din Iași, dar nu despre aceea e vorba.

Revenind la documentul menționat, în urma cercetărilor efectuate în arhivă, am reușit să identificăm și alte câteva documente referitoare la unii din avocații prezenți pe listă. Insuficiența fondurilor documentare și lipsa, încă din perioade vechi, a multor documente, au restrâns numărul celor despre care putem oferi informații. Dintre aceștia îi menționăm pe Alexandru Holban⁷ și Panaite Holban⁸, pe Leon și Petru Crupenschi, pe Constantin Skelety (Schelety) și pe Theodor (Teodor) Boldur Lătescu (anexele 1, 2).

Conform unui dosar⁹ din fondul Facultății de Drept, Leon Crupenschi era student în an terminal al acestei facultăți la 1873. El adresase decanului facultății juridice o cerere pentru a i se permite să dea examenele rămase în cadrul unei singure sesiuni, cea de vară. Se păstrează încă adresa prin care decanul G. A. Urechia îi convoca pe profesorii Petru Suci, Iacob Negruzzi, Alexandru Gheorghiu, Al. C. Șendrea, Ioan Ciurea, Șt. Șendrea și Vasile Conta pentru examinarea numitului student.

Despre George Cnejevici știm că a fost deputat de Bolgrad¹⁰, colegiul II, în 1866, la fel și Al. Holban, deputat în anii 1867, 1870, 1892¹¹.

Pe Constantin Skelety, doctor în Drept, cu diplomă eliberată de Facultatea de Drept a Universității din Bruxelles, îl regăsim în arhiva Facultății de Drept. În anul 1873 depunea cerere de recunoaștere și validare a diplomei obținute în străinătate. Consiliul Facultății Juridice, cum mai era numită Facultatea de Drept de la Iași pe atunci, i-a recunoscut diploma, astfel încât a fost apt să profeseze ca avocat. Avea, așadar, cam cinci ani de când s-ar fi putut stabili în respectivul district¹² (anexa 3).

Avocatul Theodor (Teodor) Boldur Lătescu provenea din familia de boieri Boldur Lătescu¹³. A fost ales deputat în anii 1871, 1876, 1879, 1883 și senator în 1884¹⁴. Se căsătorise, cu mai mulți ani în urmă, cu Ana Albu, din familia de boieri Albu, din județul Neamț. Familia sa, Boldur-Lătescu, era de asemenea înrudită cu boierii Ceaur Aslan. O putem menționa și pe Eleonora Ceaur Aslan¹⁵ (1836-1898), căsătorită cu Iorgu Boldur Lătescu și pe Eugenia¹⁶, născută Boldur Lătescu, căsătorită cu Constantin, fiul lui Alecu Ceaur Aslan. Toate aceste căsătorii se făcuseră în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Informații mai găsim și despre Leon Butter, membru al consiliului de disciplină. Despre el știm că fusese acceptat ca audient al cursurilor de Drept de la Universitatea din Iași în 1873. Înainte de aceasta mai funcționase ca ajutor de grefier și portărel, astfel că deținea experiență practică în domeniul juridic¹⁷ (anexa 4).

Documentul referitor la judecătorul din Cahul¹⁸ reprezintă o cerere adresată de Vasile Dimitriu, magistrat supleant pe lângă Tribunalul din Cahul, către Decanul Facultății Juridice, Petru Suci. Documentul este relevant pentru nivelul instrucției magistraților superiori ai vremii. Alte date în legătură cu Vasile Dimitriu nu am reușit să identificăm în arhivă (anexa 5).

Aceste puține informații pot servi, sperăm, ca punct de plecare în eventuale studii, mai vaste, referitoare la instituțiile juridice românești din stânga Prutului, precum și pentru cercetări asupra pregătirii intelectualilor și a elitei românești din Cahul, Ismail și Bolgrad în perioada 1856-1878. Atragem atenția, însă, asupra lipsei studiilor în domeniu, ca și a stării precare a posibilităților de documentare în această chestiune, cel puțin în stadiul actual¹⁹.

¹ Ion Nistor, *Istoria Basarabiei*, București, 1991.

² „Monitorul Oficial”, 6/12/1864, Legea no. 1709/1864.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ DJAN Iași, Fond Baroul avocaților Iași, 133/1878-1879, fila 7.

⁷ *Familiiile boierești din Moldova și Țara Românească*, coord. M. D. Sturdza, București, 2004, p. 145.

⁸ DJAN Iași, Fondul Facultatea de Drept, 7/1869-1870. P. Holban adresează Decanului facultății o cerere de eliberare a unui certificat de studii pentru anii 1865-1866. Certificatul a fost eliberat pe data de 19 august 1870 și conține specificări referitoare la studentul Panaite Holban.

⁹ DJAN Iași, Fondul Facultatea de Drept, 16/1873, fila 97 et sqq.

¹⁰ Mihai Sorin Rădulescu, *Elita liberală românească*, București, 1998, p. 162.

¹¹ *Ibidem*, p. 166.

¹² DJAN Iași, Fond Facultatea de Drept, 15/1873, fila 3.

¹³ *Familiiile boierești din Moldova și Țara Românească*, p. 49.

¹⁴ Mihai Sorin Rădulescu, *op. cit.*, p. 236.

¹⁵ *Ibidem*, p. 142

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ DJAN Iași, Fond Facultatea de Drept, 15/1873, fila 1.

¹⁸ *Ibidem*, 11/1870, fila 64.

¹⁹ Însemnările cu litere cursive din cuprinsul anexelor reprezintă adăugiri efectuate de alte persoane, ulterior redactării actelor; de exemplu, de către Președintele Tribunalului Suceava pe textul anexei 1. Textul actelor din arhivă a fost redat în transcriere modernizată.

Anexa 1

DJAN Iași, Fond Baroul avocaților Iași, 133/1878-1879, fila 7.

România 1878, August, 6

Consiliul de Disciplină

Al

Avocaților

Ismail-Bolgrad

No. 52

1878, August, 17

spre întocmai urmare

Domnule President

Conform art. 3 din Legea Avocaților am onoarea a vă înainta alăturat d-acesta Tabloul Ordinului Avocaților acestui District, ca să binevoiți a face să se afișeze în Sala ședințelor.

Primiți vă rog asigurarea distinsei mele Considerațiuni!

Domniei Sale

Domnului President al Tribunalului Județului Suceava.

Anexa 2

DJAN Iași, Fond Baroul avocaților Iași, 132/1878, 1.

LXXV

Tablou
Ordinului Avocaților Districtului
Ismail-Bolgrad
1878-1879

Advocați

1. Alexandru Antoniu
2. Alexandru Holban (funcționar)
3. Aureliu Mureșianu
4. Alexandru M. Petrescu
5. Constantin Scheletti
6. Constantin Jean
7. C. Nutretzianu
8. Costachi Ionescu
9. Dionisie Craifoleanu (funcționar)
10. Dimitrie G. Dimitriu idem
11. George Carpus idem
12. George Cnejevici –
13. Grigori Christide –
14. Grigorie Petrovan –

15. Ioan M. Grăjdeanu
16. Leon Butter
17. Nicolai G. Rădulescu
18. Panaite Holban
19. Petru Crupenschi

Stagiari

1. Ion Banescu
2. Ioan Branisteanu funcționar
3. Ion Javorschi idem
4. Leon Crupenschi -
5. Nicolai Dimitrașcu idem
6. Theodor Alevra idem
7. Teodor Boldur Lățescu idem

Acest tablou s-a format de consiliul de disciplină conform art. 3 din legea constitutivă a corpului de avocați.

Consiliul de disciplină: L. Butter, A. M. Petrescu

Pentru conformitate

Grefier semnătură indescifrabilă

Anexa 3

DJAN Iași, fond Facultatea de Drept, 15/1873, fila 3

1873, Oct. 23

Domnule Decan

Odată cu aceasta am onoarea [a] vă prezenta Diploma de Doctorat a facultății de Drept a Universității de Bruxelles, rugându-vă să binevoiți a o supune Facultății ce dirijați pentru a se valida.

Primiți vă rog asigurarea prea osebitelor mele considerațiuni

Semnătura: Skeletty

Domniei Sale

Domnului Decan a Facultății de Drept de la Universitatea de Iași

Anexa 4

DJAN Iași, fond Facultatea de Drept, 15/1873, fila 1

*Suplicantele v-a admis ca audient
conform procesului verbal al consiliului facultății no 63 din 31 oct. 1873*

1873, Octombrie, 11

Domnule Decan!

Subsemnatul Leon Butteru de Profesiune Avocat vroind a termina Studiul de Facultate și în Considerațiune că am funcționat și pe la multe autorități ca ajutor de Greffa și de Portărel. Vă rog să binevoiți a regula de a fi și eu înscris în numărul Elevilor de la Universitate ca Audient.

Primiți Domnule Decan respectul ce vă conserv.

Semnătura: Leon Butter

Domniei Sale

Onorabilului Domn Decan Facultății Juridice, Iași

Anexa 5

DJAN Iași, Facultatea de Drept, 11/1870, f. 64.

No. 187

Cahul 1870, Decem. 10

Domnule Decan!

Terminând cinci clase gimnaziale în Academia din Iași locul natal al meu, pentru care posed atestat, am început cariera de funcționar.

După înființarea facultății de drept, voind a-mi întări starea intelectuală chiar după înființarea facultății pe la 1856./dată ce am constatat din caietul manuscris de drept natural ce am de atunci/ am început a urma la acest curs ca audient căci serviciul nu mă lăsa de a urma riguros spre a depune examen și astfel până la 1862, când m-am transferat din Iași am urmat a fi ascultat la facultate, cu întrerupere uneori din cauza serviciului, însă pe la 1860, 61, 62 am urmat regulat tot ca ascultant.

Pentru care dorind a avea un certificat de la D. Voastre pentru frecventare la acest curs Vă rog Domnule Decan se binevoiți a dispune a se cerceta cataloagele de la 1850 precum (*verso*) și cele de la 1860, 61 și 62 în care trebuie se fiu trecut, și constatându-se aceasta se regulați liberare unui certificat pentru timpul ce s-ar constata că am frecventat acest curs ca audient.

Domiciliul meu acuma e în Cahul ca judecător supleant de Tribunal.

Binevoiți Vă rog Domnule Decan a primi asigurările stimei ce vă conserv.

Vasile Dimitriu.

Domniei Sale

Domnului Petru Suciu Decan Universității de Iași.